

המעילה לנדבת צבור⁽³⁰²⁾.

ומקשינן: הא גופה קשיא, הברייתא קשה, ויש בה סתירה בין הרישא לסיפא,

ברישא קתני⁽³⁰³⁾: אם בא לשלם עד שלא קרבה חטאתו, יוסיף ויביא חטאתו. משקרבה חטאתו, ילכו לים המלח.

ואילו בסיפא קתני: כל קרבנות המזבח, למזבח, משמע כל קרבנות, כולל חטאת, ולא שנא דאיכפור בעלים, אף אם כבר נתכפרו הבעלים, ולא שנא היכא דלא

איכפור, אם עדיין לא נתכפרו הבעלים, יפלו למזבח והיינו לנדבה.

ועתה קשה, רישא רבי שמעון היא, דאמר: כל חטאת שכיפרו בעליה תמות,

ואילו סיפא, שאמרה שהמעוות אינן הולכות ל"מיתה", כלומר, שלא ילכו לים המלח, אלא יפלו לנדבה, על אף שכבר נתכפרו בעלים, היא כרבנן⁽³⁰⁴⁾.

וקשה, וכי רישא רבי שמעון⁽³⁰⁵⁾ וסיפא א-י רבנן?⁽³⁰⁶⁾

שהטעם שאין דין "חטאת מתה" בציבור, מפני שאין ציבור מת?

302. המיוחס לרש"י מפרש ל"שופרות". אבל הרמב"ם [על פי גירסתו בתוספתא] כתב [פרק ג מהלכות מעילה הלכה י]: יפול מה שנהנה "ללשכה". וכתב שם הכסף משנה בשם הרא"ש, שהיינו ל"שיירי לשכה" והוא לבדק הבית [מבואר שם במסכת שקלים].

303. גירסת השיטה מקובצת.

304. עיין הערה 306 באריכות דברי רבי שמעון ומחלוקתו עם חכמים.

305. גירסת הצאן קדשים.

306. התוס' מאריכים כאן, ונביא תמצית דבריהם על פי דברי השיטה מקובצת. [עיין רש"ש וקרן אורה, וכנראה שלתוס' היתה גירסא אחרת בגמרא במסכת תמורה].

חטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת, תמות, והיא מחמש החטאות המתות. ונחלקו תנאים בדבר.

יש הסוברים, שזה רק כשנתכפר בשניה, ואחרי הכפרה נמצאה הראשונה, הילכך תמות, מאחר שהראשונה נדחתה. אך כשנמצאה הראשונה, והיא קרבה, לא תמות השניה, אלא תרעה, כיון שהשניה לא נדחתה, היות שמתחילת הפרשתה היא הופרשה לשם אבידת הראשונה, וכשנמצאה הראשונה, היא לא נדחית ממש. ובאופן זה לא נאמרה ההלכה למשה מסיני שהיא תמות. ולעומת זאת, יש תנאים הסוברים, שבכל אופן, בין אם נתכפר בראשונה ונשארה השניה, ובין אם נתכפר בשניה ונשארה הראשונה — תמות.

במסכת תמורה [כג א] סובר רבי אבא שמחלוקת זו היא בין רבי, הסובר שאף אם נתכפרו הבעלים בראשונה תמות השניה, ובין חכמים, הסוברים שלא תמות אלא תרעה.

והתוס' [וכן בפירוש המיוחס לרש"י] סוברים, שבכך נחלקו גם רבי שמעון עם רבי יהודה, שאלבא דרבי שמעון אמרה הגמרא [שם ב], שהוא סובר שבכל אופן, בלי יוצא מן הכלל, בהמת חטאת שלא קרבה, מתה [ואף בחטאת ציבור. שם טו א].

הילכך, מבארים התוס', שזוהי כוונת הגמרא במה שאמרה "רישא רבי שמעון". כי הוא

שמעון גדול מכחו של רבי, לכן עדיף לומר שהרישא היא אליבא דרבי שמעון. וטרם שנבאר המשך דברי התוס', נביא דברי הקרן אורה. הקרן אורה מקשה [וכן הקשה הרש"ש], שלא מצאנו שם בדף טו שרבי שמעון וחכמים נחלקו במצאה קודם ההפרשה, ורבי שמעון יסבור שאף באופן זה, תמות. והנה, על אף שלא נאמר כן בדף טו, מכל מקום, אתי שפיר דברי התוס', כמו שנתבאר לעיל, שבכל המקרים וכל האופנים סובר רבי שמעון שחטאת שנתכפרו בעליה באחר, תמות.

ונחזור לדברי התוס'. תירוץ זה לא התקבל, כי מה לנו שרבי שמעון מחמיר יותר מרבי באופן אחר לגמרי, הלא במה שאנו עוסקים אין נפקא מינא בין רבי שמעון לרבי? וחוזרת הקושיא, למה לא העמידה הגמרא את רבי שהוא התנא של הרישא של הברייתא? הלא רבי אמר כן במפורש, ואילו רבי שמעון לא אמר כן במפורש [על אף שבודאי סובר כן]? על כן, כתבו התוס' בשם הר"ם, שרק רבי שמעון סובר כן, ולא רבי.

רבי אמר שהשניה תמות, דוקא, כששתיהן עומדות לפנינו ומקריב אחת מהן, נמצא שאת השניה דחה בידים, ואם היה בא לפנינו, היינו מייעצים לו שיתכפר באבודה. שיטה מקובצת וברכת הזבח. הילכך, תמות. אבל במקרה דידן, שאם היה רוצה, היה מצרף דמי המעילה לדמי החטאת ומביא חטאת שמינה, נמצא כי בכך שלא עשה כן ולא בא לשלם, לא עשה מעשה של דחוי, ומודה רבי שהמעות לא ילכו לים המלח, אלא יפלו לנדבה. לפיכך לא אמרה הגמרא: רישא רבי היא. מה שאין כן רבי שמעון, שהוא סובר כי גם באופן זה השניה תמות. כי רבי שמעון אמר דינו אף באופן שלא דחה בידים, כגון הפריש שתי חטאות, שהאחת תהיה לאחריות על האחרת, ובאופן זה יכול להקריב איזה שירצה, והשניה לא נדחית בידים,

הסובר שהחטאת מתה, וממילא המעות הולכות לים המלח. ואילו סיפא שאמרה שהמעות יפלו לנדבה, היא אליבא דחכמים [כלומר, רבי יהודה החולק עליו], והם סוברים שהחטאת לא תמות והמעות לא ילכו לים המלח.

כלומר, דמי המעילה הם בדוגמת השניה [ועוד יבואר] ודמי החטאת הם בדוגמת הראשונה. ועתה, כשנתכפר בדמי החטאת, הוי כאילו נתכפר בראשונה, ולדעת רבי שמעון ילכו לים המלח, ולדעת חכמים יפלו לנדבה.

וטרם שנבאר המשך דברי התוס', נביא קושית הקרן אורה.

הקרן אורה טוען, שלכאורה מעות אלו שהפרישם לדמי החטאת ומהם מעל, דומים לדמי השניה, מאחר והם לא נאבדו, ומהם הביא קרבנו, והם דומים לנתכפר בשניה, שהרי מהם קנה אחרי שמעלו בדמים הראשונים, וכבר נתחייב המועל בקרן וחומש. ואילו הקרן וחומש שלא הקריב מהם, דומים לראשונה.

והאמת, שאינו כן, שהמועל לא מעל בכל המעות [וכן איתא במיוחס לרש"י] ונתכפרו הבעלים בשאר המעות שמהם קנה את חטאתו, ובודאי שמעות אלו דומים לנתכפר בראשונה. ודמי המעילה שהיה צריך לצרפן ולא צירפן, הם דומים לשניה. וכן מביאים האחרונים בשם בכורי שלמה.

ונחזור לדברי התוס'.

הקשו התוס', הרי לא מצאנו במפורש לרבי שמעון וחכמים שנחלקו בנתכפר בראשונה, אם כן למה לא אמרה הגמרא שהרישא היא אליבא דרבי, והסיפא אליבא דחכמים, שמצאנו במפורש שנחלקו בכך, כמבואר לעיל? והתוס' סברו לתרץ, כיון שרבי וחכמים לא נחלקו אלא כשלא נמצאת עד לאחר ההפרשה, ואילו אם מצאה לפני שהפריש את השניה מודה רבי שתרעה, ואילו רבי שמעון סובר שאף אם מצאה לפני שהפריש, גם כן תמות, נמצא שכחו של רבי

סובר רבי יוחנן, שעדיין לא נגמרה מצותו עד אחרי הוצאתו, מה שאין כן בעבודות אחרות, וכמו שיבאר.

אמר רבא: (310) הכל מודים⁽³¹¹⁾, שאם נהנה מבשר קדשי קדשים "שנטמא"⁽³¹²⁾, וכן אם נהנה מאימורי קדשים קלין לאחר שהעלן על גבי אש המזבח, דפטור.

מפני ששריפת בשר קדשי קדשים שנטמא, אינה "עבודה". וכן המשך שריפת האימורין, על ידי "היפוך בצנורא" [להפוך אותן

אמר ליה רב גביהה מבי⁽³⁰⁷⁾ כתיל לרב אשי: איין! (308) אכן, הכי אמר אביי: רישא רבי שמעון וסיפא רבנן.

סוגית בשר קדשי קדשים שנטמאו ואימורי קדשים קלים

שנינו לעיל מחלוקת רב ורבי יוחנן⁽³⁰⁹⁾ בנהנה מאפר תפוח, אם מעל אם לאו.

ומבאר רבא, שעד כאן לא נחלקו אלא בדשן אחרי שנתרם, כיון שבהוצאתו נעשית "עבודה", ונעשית בבגדי כהונה, הלכך,

וחזון איש בביאור שיטת הרמב"ם. אחת מקושיות החזון איש היא, למה הפסיקה הגמרא, וחזרה לה למחלוקת רב ורבי יוחנן, ואחר כך חוזרת למחלוקת רב ולוי? [ועיין בהערה 311].

310. גירסת השיטה מקובצת: עולא

311. אף ששנינו בברייתא לעיל שהנהנה מבשר קדש קדשים ומאימורי קדשים קלים, יתן קרן וחומש לנדבה לדעת רב, או לקטורת לדעת לוי, היינו דוקא בנהנה מבשר קדשי קדשים כמות שהם בטהרתם ולא נטמאו, ומאימורי קדשים קלים לפני שהעלן. אבל אם נטמא או אחר שהעלן, פטור לגמרי. וזו השייכות של הגמרא לכאן. ומכל מקום, אמרו התוס', שדברי רבא "הכל מודים", אינם מוסבים על רב לוי, כי רב ולוי מעולם לא נחלקו בחיוב ופטור, ולדעת שניהם חייבים [אלא שנחלקו להיכן ילכו דמי המעילה] ולא שייך לומר "הכל מודים שהוא פטור", אלא, מוסבים על מחלוקת רב ורבי יוחנן.

312. השיטה מקובצת מוחק מגירסתו את המלים "קודם זריקה". וטעמו, מפני שהתוס'

ובכל זאת סובר רבי שמעון שהשניה תמות. וזה דומה מאוד למקרה דידן, ולכן, אמרה הגמרא שהרישא והסיפא תלויין דוקא במחלוקת רבי שמעון וחכמים.

ולסיום כתבו התוס', שעל אף שהאמת היא שרבי שמעון סובר שההלכה למשה מסיני נאמרה אף בהקדיש שתים לאחריות, דברים אלו אמורים בהקדיש בהמות. מה שאין כן בהקדיש שתי ציבורי מעות לאחריות, מודה רבי שמעון. והטעם "מפני שאין דעתו אלא להביא מצבור אחד". ועיין בתוס' מנחות [פ א ד"ה ליקדשו] וחזון איש מנחות [סימן כא י'] ובחידושי הגרי"ז [תמורה טו].

307. גירסת השיטה מקובצת.

308. גירסת הצאן קדשים.

309. הסוגיא מבוארת על פי המיוחס לרש"י ותוס'. והחזון איש [זבחים סימן יט ס"ק יט] הקשה כמה קושיות על שיטתם. וכמה מקושיות מובאים בהערות הבאות. ומחדש פירוש חדש בכל הסוגיא.

ועיין קרן אורה ושפת אמת, המפרשים שיטת הרמב"ם בדרך זו. ועיין עוד באבן האזל

ולקרבת אל האש, בכלי המיועד לכך, כדי שיתאכלו יפה] אינו עבודה, מאחר שאינו עשוי אלא למהר את איכולם באש, ובלעדי

ההיפוך, גם היה מתאכל. בניגוד להוצאת הדשן, לדעת רבי יוחנן, שעצם ההוצאה היא "עבודה".

באמת מסופקים בכך, האם נטמאו קודם זריקה או אחריה.

וצדדי הספק הם: קשה לומר שמדובר לאחר זריקה, שהרי הזריקה מוציאה מידי מעילה, ואם נטמא, מה בכך. והברכת הזבח והחק נתן והחזון איש מוסיפים, הלא משנה מפורשת היא בתחילת המסכת "ואיזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שנטמאה". וכן קשה לומר, שמדובר באופן שנטמא קודם זריקה ונהנה לפני זריקה. ואף אם רבא סובר כרבי עקיבא [ו ב], הסובר שזריקה מועילה לגבי יוצא, היינו דוקא אם נהנה לאחר זריקה, כי הזריקה הוציאה מידי מעילה, אבל אם נהנה לפני זריקה, מודה רבי עקיבא שמועלין בו, למרות שגם "יוצא" חייב בשריפה. וכל שכן שלא אתי שפיר אליבא דרבי אליעזר [עיין הערה 167, מה שכתבו שם תוס'].

ותירצו [מבואר על פי הברכת הזבח וצאן קדשים, ולא לפי החק נתן], שמדובר באופן שנטמא לפני זריקה ונהנה לאחר זריקה. והחידוש הוא לדברי רבי עקיבא, שעל אף שחייב שריפה, והיה עולה על הדעת שעדיין לא נגמרה מצותו, מכל מקום הזריקה הועילה להוציאו מידי מעילה.

לסיכום: נטמא לאחר זריקה, אין מועלין בו. נטמא לפני זריקה ונהנה ממנו אחר זריקה, בין נטמא מקצת הבשר ואף אם נטמא כל הבשר, למסקנת רבא, אין מועלים בו. נטמא לפני זריקה ונהנה ממנו לפני הזריקה, מועלים.

והקשו התוס', הלא גם בכך אין חידוש, כי רבי עקיבא כבר השמיענו זאת ב"יוצא". והלא גם יוצא חייב שריפה, ובכל זאת לא אמר רבי עקיבא, שגמר עשיית מצותה הוא בשריפתו? אלא בגמר הזריקה, בשעה שהותר [אילו היה

טהור] באכילת כהנים?

ותירצו, רבי עקיבא אמר דינו רק ביצא מקצתו, כדברי רבי יוחנן [שם], נמצא, שאין מצות שריפה על כל הבשר, והזריקה הועילה, על כל פנים, על מקצת הבשר. מה שאין כן, בנטמא, מדובר, שנטמא כל הבשר, הילכך, היה עולה על הדעת לומר שהזריקה לא מועילה, ועד שלא נגמר שריפתו, עדיין לא יצאה מכלל "קדשי ה'", הואיל ועדיין שייך בה "עבודה". משמיענו רבא, שאינו כן, אלא אפילו בנטמא כולו [והוא הדין ביצא כולו! ועיין לקמן בשם השפת אמת] יצא מידי מעילה תיכף אחרי הזריקה.

אלא שעדיף לרבא להשמיע חידוש זה בנטמא, מפני שעיקר גזירת הכתוב לחייב שריפה בקדשים שנפסלו, נאמר בנטמא, כמבואר בגמרא.

והקשו החק נתן והגאון רבי עקיבא איגר והרש"ש, איך אמרו כן התוס' שביצא כולו [עיין היטיב בתוס'] ובנטמא כולו, מועילה הזריקה, לדעת רבי עקיבא להוציא מידי מעילה, הלא רבי יוחנן אמר במפורש שרבי עקיבא מודה ביצא כולו שהזריקה לא מועילה?

הרש"ש לא חש לקושיא זו, כי יתכן שרבא חולק על רבי יוחנן. ועיין שיטה מקובצת הגורס "אמר עולא". [וצריך עיון, שהרי רבא או עולא מדבר עתה אליבא דרבי יוחנן, שהרי פירשו התוס' "הכל מודים", שרבי יוחנן מודה לרב]. או, אפשר, שרבי יוחנן אמר כן רק לענין פגול נותר וטמא, ולגביהם מחלק בין כולו למקצתו, ולא לגבי מעילה.

בשו"ת אחיעזר מבאר את דברי התוס', שדברי רבא אינם סותרים לדברי רבי יוחנן, כי

ומקשינו: **פשיטא!** ומדוע הוצרך להשמיענו זאת? **מאי קא מפסיד?** (313) הרי הנהנה מהם לא הפסיד כלום להקדש, מאחר שבשר הקודש שנטמא אינו ראוי לא לכהנים ולא למזבח, (314) וכבר נעשית מצותן. וכן אימורי קדשים קלים, הרי כבר נעשית מצותן, אחרי

העלאתן על גבי האש.

ומתריצין: רבא הוצרך להשמיענו את שני הדינים, כי בכל אחד מהם יש חידוש: **מהו דתימא, בשר קדש קדשים שנטמא אית**

רבי יוחנן מדבר ביצא **כל הבשר** והאימורין נשאר בפנים [ראה הערה 172], ושם הדיון הוא, אם מועילה הזריקה לבשר, כשם שבודאי מועילה הזריקה לאימורין. על כן, מחדש רבי יוחנן שאם האימורין גם יצאו והזריקה כאילו איננה, שהרי אינה מתירה **כלום**, לא הועילה הזריקה להוציאה מידי מעילה אף לדעת רבי עקיבא.

עד כאן דברי התוס' לפי גירסתנו. אבל הברכת הזבח והקרן אורה גרסו בתוס', שמדובר שבנטמא קודם זריקה ונהנה לאחר זריקה, והטעם שאין מועלין בו, הוא משום שהציץ מרצה על אכילת בשר שנטמא לדעת רבי עקיבא, ולכן יש לו היתר אכילה בפועל ממש. הילכך אין מועלין בו. [ועיין הערה 217]. והעירו הקרן אורה והחזון איש [שם], שאם כן, סוברת סוגייתנו כמאן דאמר שהציץ מרצה גם על **אכילת טמא**.

ואילו רבא בסוגייתנו מדבר בנשאר האימורין ולא נטמאו [וכן משמע מפשטות לשון הגמרא "בשר קודש קדשים שנטמא"], והזריקה בודאי הועילה. אלא, כתבו התוס', בשלמא אם מקצת בשר לא נטמא, ואין מצות שריפה על הבשר שלא נטמא, ויצא מידי מעילה, הרי כיון שהזריקה הועילה ומקצת הבשר כבר נגמרה מצותו, לכן אין מועלין בו. אבל אם נטמא כל הבשר לפני הזריקה, ותיכף אחר הזריקה נתחייב **כל הבשר** במצות שריפה, היה עולה על הדעת לומר שאין לבשר זה יציאה להיתר **כהנים כלל**, אף לא לרגע אחד, וניתק תיכף ומיד ממצות זריקה למצות שריפה, ועד שלא נגמרה שריפתו לא נעשית מצותו, קמשמע לן רבא, שאינו כן, כיון שהשריפה אינה "עבודה", כמבואר.

וראה בפירושו ב המחלק בין עולה לשאר זבחים. והיא שיטה אחרת וחדשה.

313. הקשו המיוחס לרש"י: מהי קושית הגמרא, הלא שנינו לעיל [ה ב] "הפיגול לעולם מועלין בו". ולא הקשינו "מאי קא מפסיד"? הלא גם פיגול אסור לאכילת אדם ולאכילת גבוה?

ותירץ: בפיגול מועלין, הואיל והזריקה מרצה, כמבואר שם, הילכך חשובה היא גם לענין מעילה.

והעיר המשנת רבי יעקב, שקושיא זו ותירוץ זה, הם קושית ותירוץ הגמרא לעיל ב א בסוף העמוד לפי פירוש המיוחס לרש"י שם.

והשפת אמת הבין, שלמסקנא מחלקים התוס' בין יצא כולו, שאז אמר רבי יוחנן שמועלין, לבין נטמא כולו, שאז מחדש רבא שאין מועלין. ועל כן הקשה מה שהקשה עיין שם. אבל לא יתכן לומר כן, שאם כן, מה הקשו התוס' "אמאי לא נקיט יוצא". [והיא בעצם קושית החק נתן].

314. כן פירש המיוחס לרש"י. אך מוכרח לומר שלשון זו היא לאו דוקא. שכלל גדול כללו הראשונים והאחרונים [עיין הערה 5] שמעילה בקדשי קדשים אינו תלוי בהפסד ובגזול, אלא, עצם ההנאה "מקדשי ה'". וכן העיר החזון איש

להפוכי בצינורא⁽³¹⁷⁾ כדי שישרפו לגמרי, ולכן היה מקום לומר שלא נעשית מצותן עד גמר איכולם באש.

קא משמע לן רבא שאין מועלין בהם,⁽³¹⁸⁾ מהטעם המבואר לעיל⁽³¹⁹⁾.

ליה מצות שריפה לכהנים במקדש,⁽³¹⁵⁾ כמו שאמרה התורה [ויקרא ז] "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, באש ישרף". הילכך, היה מקום לומר שיש בו מקצת קדושה⁽³¹⁶⁾ עד אחרי שריפתו, ומועלין בו.

וכן אימורי קדשים קליו, איכא מצוה

[שם].

318. במשנת רבי אהרן [סוגיות סימן ח אות ח] מוכיח מכאן כי מה שפוקעת המעילה בגמר מצותן איו זה משום שבגמר מצותן פוקעת קדושתן, והיא הגורמת להפקעת מעילה, אלא, אף במקום שהקדושה אינה פוקעת, כגון הכא שבודאי נשאר עדיין מצוה לאפוכי בצינורא, ובודאי שאם פקע מעל המזבח יחזיר כדי לקיים מצות הקטרה, בכל זאת פקעה המעילה בגמר עשיית מצותן. ועיין שם.

319. הקשו התוס': אכן, למה בשר קדשי קדשים שנטמא אמרינן שאין מועלין בהם תיכף משעת הזריקה, ואילו בבשר עולה שנינו במשנתנו שעד שתצא לבית הדשן, מועלין בו? ותירצו, כיון שקרבן עולה מוקטר כליל על האישים ואין בו שום אכילה לאדם, לא כלתה מצותו עד אחרי שריפתו והוצאתו לבית הדשן. מה שאין כן בשר קדשי קדשים שהם נאכלים [אילו לא נטמאן], נעשית מצותו בשעה שיש לו היתר לאכילת כהנים.

והקשו הצאן קדשים והחוק נתן והגאון רבי עקיבא איגר והרש"ש: הרי כבר ביארו התוספות היטב את החילוק, ששריפת בשר עולה הוי "עבודה" [והראיה ששריפתו צריכה שתיעשה בכהנים ובבגדי כהונה, ואילו שריפת בשר שנטמא אינה עבודה]. ומה חידשו בקושייתם ובתירוצם?

ולכן הרש"ש מציע לגרוס בתוס', שקושייתם היא מפריים הנשרפים. כלומר, אחרי שהתוס'

יותר מכך הקשה, הלא גם קודם זריקה אינו מפסיד. ועוד, הלא גם באימורי קדשים קלים, אינו מפסיד, ובכל זאת מועלין בהם? וכוונת הגמרא להקשות, פשיטא, הרי כבר נעשה בהם כל הראוי לעשות, וכבר יצאו מידי מעילה, ומה משמיענו רבא? וכן מפרש התקנת עזרא.

315. הרמב"ם [בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה] כתב ששריפת קדשי קדשים כשרה בזר.

ולדבריו, מה שאמרה הגמרא "לכהנים", הוא לאו דוקא, אלא הכוונה במקדש. וכן כתב המיוחס לרש"י.

אבל החינוך כתב [מצוה קמג] ששריפתן "בזכרי כהונה כי להם העבודה". ועיין שם במנחת חינוך.

316. המיוחס לרש"י.

317. כלומר, אף דהפוכי בצינורא עבודת כהנים היא, ואם יעשה אותה זר חייב מיתה [שבועות יז ב], מכל מקום, כיון שהיא עבודה שאפשר בלעדיה, נחשב "נעשית מצותן" אף לפני ההיפוך. מה שאין כן, הוצאת הדשן לדעת רבי יוחנן, שהיא עבודה "חיובית", ואי אפשר בלעדיה, לפיכך, אינו נקרא "נעשית מצותן" עד אחרי ההוצאה. תוס'. ועיין בהגהות רע"א [אורח חיים סימן שיח] ובאבי עזרי [פרק ט מהלכות שבת].

לה, כשם שהיא מקדשי קדשים, ולא קדשים קלים.

ועוד חילוק יש, מסברא: גבי קדשי קדשים, שיש בבשרן עם אימוריהן איסור וחיוב מעילה משעה שהוקדשו, אינם יוצאים מידי מעילה [הבשר והאימורין] עד שייגמרו בהם כל מעשיהם, עד שיצאו לבית הדשן. אבל קדשים קלים, שמעילתן היא באימוריהן משעת זריקה, ולא קודם, מסתבר שלאחר העלאתם כבר נעשית מצותן.

בפירוש מיוחס לרש"י מחלק בלשון זו "אפר עולה ואימורי קדשי קדשים דחמירי, משום הכי מועלין בהם עד שיצאו לבית השריפה, אבל אימורי קדשים קלים דלא חמירי כולי האי, משום הכי, הנהנה מהן לאחר שעלו, פטור".

ובפירוש א מוסיף, שלכן מועלין בדשן, משום שודאי שמעורב בו מדשן עולה של תמיד של בין הערבים, הקרב בערב אחרי הקטרת כל הקרבנות, וכן כתב בפירוש קדמון.

הקרן אורה הבין כוונת התוס', שמחדשים, שאין באימורי קדשים קלים מצות תרומה והוצאה. ולכן הקשה, וכי אימורי קדשים קלים אינם בכלל מצות תרומת והוצאת הדשן? ולכאורה, כל העולה על המזבח הוא בכלל המצוה. ואם תמצי לומר, שאכן כן הוא, ואינם בכלל תרומת והוצאת הדשן, קשה, מהי קושית הגמרא "פשיטא"? הלא חידוש גדול משמיענו רבא, שאינם בכלל תרומה והוצאה?

עוד מקשה, מה מקור סברתם. אם מה שהתורה מיעטה אותם מתרומה והוצאה הוא המקור שגמר עשיית מצותן הוא משעת ההקטרה, כמו שאמרו בחילוקם הראשון, מובן, שהוא גזירת הכתוב ואין להרהר אחריו, ואם כן, מה חידשו בחילוקם השני? ואם רצו לחדש שגם בלי גזירת הכתוב, היינו מגיעים לחילוק זה, קשה, איזה סברא יש לומר שנעשית מצותה

חידשו שכל עבודה שאינה צריכה בגדי כהונה אינה עבודה, אם כן קשה, הרי שריפת פרים הנשרפין גם כן אינה צריכה בגדי כהונה, כמבואר ברמב"ם [פרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה], ואם כן, למה אמרה המשנה שמועלין בו עד שיותן הבשר?

ומתרצים: שאני פרים הנשרפים, הואיל ואין בהם אכילה לכהנים, ומצותן בשריפה, לא איכפת לן אם אינם צריכים בגדי כהונה, ולא כלתה מצותן עד גמר שריפתן. מה שאין כן בשר קדשי קדשים שנטמא.

אך פירוש זה קשה. מלבד שלא מסתבר להגיה גירסא כל כך חדשה בתוס', קשה עוד, עדיין לא יצאנו חובת ביאור, מתי נקראת נעשית מצותן ומתי לא. אם תלוי בכגדי כהונה, קשה מפרים הנשרפין, ואם אינו תלוי בכגדי כהונה, קשה מבשר קדשי קדשים שנטמא. ומהי ההגדרה המדוייקת לבחון מה נקרא עבודה ומה אינו נקרא עבודה.

עוד הקשו התוס': למה באימורי קדשים קלים נעשית מצותו תיכף לאחר העלאתן, כדברי רבא, אף שלא נתאלכו ועדיין צריך להפוך בצינורא, ואילו במשנתנו שנינו שבאימורי קדשי קדשים מועלין בהן עד שיצאו לבית הדשן. כלומר, תוס' מקשים מה החילוק בין אימורי קדשי קדשים לאימורי קדשים קלים.

ומבאר רבינו פרץ: החילוק הוא משתי סיבות. האחת, כי מה שכתבה התורה למצות הוצאת הדשן, כתבה כן לגבי עולה, כמו שנאמר [ויקרא ו] "זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה... והוציא את הדשן...", ובלוי מקרא זה לא היינו אומרים שיש איזו שהיא "עבודה" בהוצאת הדשן, והיינו אומרים בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים שבגמר ההעלאה נגמרת מצותה. ועתה, כשגילתה התורה לגבי עולה שמצותה נגמרת אחרי ההוצאה לבית הדשן, דיינו שנלמד ממנה קדשי קדשים הדומין

הגמרא חוזרת⁽³²⁰⁾ לברייתא ששנינו לעיל.

אמר רבא: הא דאמרת, מה ששנינו בברייתא: **כבר קרבה חטאת, ילכו דמי המעילה לים המלח, הני מילי, דברים אלו אמורים, רק באופן דאיתידע ליה, שנודע לו**

מעילתו, **קמי כפרה**, קודם שקרבה חטאתו, והיתה לו אפשרות לצרפם אל דמי החטאת,

אבל אם נודע לו מעילתו לאחר כפרה, יפלו דמי מעילתו לנדבה.

בגמר ההקטרה?

ובמשנת **רבי אהרן** [עמוד רצ"א] מבאר **סברת התוס'** [ודברים דומים כתב הזרע אברהם סימן ב אות יט], שיש חילוק גדול בין קדשי קדשים לקדשים קלים. כי קדשי קדשים חיובם במעילה הוא מעצם היותם קדושים בקדושת הפה, הילכך לא יצאו מכלל קדושתם עד שייגמר בהם כל מעשה השייך לעבודתם מפאת היותם קדושים, עד אחרי גמר ההוצאה, כמבואר.

מה שאין כן קדשים קלים, שקדושתם לגבי דין מעילה באה על ידי זריקת דם, המכשירה את אימוריהם להקטרה, ואם כן, בעצם מעשה ההקטרה עשה את חיובו המתחייב מהזריקה.

ולא באו התוס' לחדש שאין צורך בתרומה והוצאת הדשן בקדשים קלים, כהבנת הקרן אורה, אלא, באו לחדש, שקדושתם לגבי מעילה אינה נובעת מעצם היותם קדושים, שלפי זה תימשך קדושתם עד לאחר גמר כל עשייתן, אלא, שקדושתם היא לעצם מעשה ההקטרה. ועל אף שבודאי דשנם הוא חלק מכלל מצות תרומה והוצאת הדשן.

ועיין **בזכר יצחק** [סימן נ] שגם כן נקט בדעת תוס' שיש חיוב ומצות תרומה והוצאה באימורי קדשים קלים.

ועיין **בטהרת הקודש** [זבחים מו] שמסופק בדעת התוס', אם כוונתם שקדשים קלים אין מועלין בהם, כנ"ל, או שאין בהם אפילו מצות תרומה והוצאה, כהבנת הקרן אורה.

ועיין לעיל [הערה 281] שהמיוחס לרש"י מבאר שגחלת של עץ אין עליה מצות תרומה

והוצאה, ולא כתב כן באימורי קדשים קלים, משמע שסובר שיש עליהם מצות תרומה והקטרה.

אלא, שעל סברת רבינו פרץ, הקשו התוס' [וקושיא זו היא גם על המיוחס לרש"י], הלא קטורת היא גם קדשי קדשים, וגם מועלין בה משעה שהוקדשה, ובכל זאת אין מועלין בה אלא עד שתעלה עשנו [כמו תמרה], ולא עד שתצא לבית הדשן, כמבואר במסכת פסחים [כו א?]

ותירצו, על פי החילוק הראשון של רבינו פרץ, שקטורת גם כן אינה דומה לעולה, שזו היא מין זבח וקטורת אינה מין זבח, לפיכך, לא נלמדנה מעולה, למרות שהיא מקדשי קדשים. והקרן אורה מבאר דבריהם: הקטורת אין מצוה בשריפתם ובעשייתם לדשן, אלא רק בעשנם ובהעלאת תמרתם, ובכך נגמרה עשייתן.

ועוד תירץ השיטה מקובצת, שבקטורת לא שייך כלל הוצאת הדשן. ומוסיף "כדמשמע לקמן, ודוק היטיב ותמצא חילוק טוב". וכוונתו למשנה [יא ב] שדישון מזבח הפנימי, דישון הקטורת, לא הוצא לבית הדשן, אלא למקום אחר, כמבואר שם.

והתוס' במסכת יומא [נט ב] מתרצים, שכיון שאין צריך בגדי כהונה להוצאת דשן מזבח הפנימי, הלכך אין מועלין.

320. עיין בהערה 309, בשם החזון איש המקשה על סדר הדברים בגמרא.

ולפני ההקטרה אסור לאכול הבשר. וכגון עולת העוף ועולת בהמה ופרים ושעירים הנשרפין, שזריקת דמם מתירה את האימורין להקטרה. ובשתי הלחם, זריקת דם הכבשים מתיר אותם לאכילה. ובלחם הפנים, סילוק בזיכי הלבונה מתיר אותו באכילה. ובמנחות, הקטרת הקומץ מתירה את שיירי המנחה לאכילת כהנים.

אך אלו שנשנו במשנתנו, הם בעצמם נקטרים, אך אין להם "מתיר" אחר המתיר אותם.

הילכך, נשתנו דברים טלו בשני דינים.

האחד, שחייבים עליהם משום נותר וטמא מיד כשהוקדשו קדושת הגוף. ובברייתא בגמרא דרשינן זאת מדרשת הכתוב.

והשני, שאין עליהם חיוב פיגול כלל. והטעם יבואר בהמשך.

משנה זו והגמרא שעליה עד סוף הפרק, מובאת בכמה מקומות בש"ס, ותבואר על פי פירוש רש"י [שבועות יא זבחים מה].

הקומץ, של מנחת יחיד, והלבונה של מנחת יחיד [הבאה עם רוב המנחות], והקטורת, ומנחת כהנים שהיא כולה כליל על המזבח ואינה נקמצת, ומנחת כהן המשיח, מנחת חביתין שכהן הגדול מביא כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, ומנחת נפכים, הבאה עם הבהמה, שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש⁽³²¹⁾, כל שלושת מנחות אלו אינן נקמצות, אלא הן נקטרות כליל על האישים,

מאי טעמא? אין מפרישין מתחילה, לכתחילה לאיבוד, שילכו המעות לים המלח.

מה שאין כן כשנודע לו קודם כפרה – הפריש המעות כדי לצרפם, ונהיו "דמי חטאת". ואם בסוף לא צירפם, מאיזה סיבה שהיא, ועתה אינו יכול לצרפם, מפני שכבר הקריב חטאת, ילכו לים המלח, כדין חטאת שכיפרו בעליה באחרת.

מתניתין:

משנתנו היא המשך למשניות הקודמות.

א. כל הקדשים יש בהן דין מעילה משעה שהוקדשו קדושת הפה.

ב. משעה שהוקדשו קדושת הגוף, הוכשרו ליפסל בטבול יום, ובמחוסר כפורים, ובלינה.

ג. משעה שקרבו המתירין, נתחייב עליהן אם אכלם באיסור פיגול נותר, וטמא.

המשנה שלפנינו שונה את דין הקדשים שהם שונים משאר הקדשים בכך שאין להם "מתירין".

כי בעוד שכל הקדשים שנשנו במשניות הקודמות יש בהם עבודה ה"מתירה", כגון: בחטאת ובאשם ובשלמים, יש בהם זריקת דם המתירה את האימורין להקטרה, ויש בהם הקטרת אימורין המתירה את הבשר באכילה. ולפני זריקת הדם אסור להקטיר,

321. כתבו התוס': מנחת נסכים הבאה בפני עצמה אחרי הקרבת הזבח, כדין מנחת נסכים

וּפִיגוּל אֵין בַּהֶן. (323) כִּי דִין פִּיגוּל נֹאמֵר בְּתוֹרָה [וַיִּקְרָא ז'] לַגִּבִּי שְׁלָמִים, וְשֹׂאֵר קִדְשִׁים לַמִּדִּים מִמֶּנּוּ. וּדְרָשִׁין [זְבָחִים מֵהָ א]: מֵהָ שְׁלָמִים מִיּוֹחֲדִים, שִׁישׁ לֵהֶם מִתִּירִים, שְׁזָרִיקֵת הַדָּם מִתִּירָה אֶת הָאֵימּוֹרִין לַהֲקַטְרָה, וְהָאֵימּוֹרִין מִתִּירִין אֶת הַבֶּשֶׂר לֹאכִילָה, אִף כֹּל שִׁישׁ לֵהֶם מִתִּירִין בֵּין לָאָדָם בֵּין לַמִּזְבֵּחַ, חַיִּיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּגּוּל. וּמִכֵּאֵן לַמִּדִּים שְׁדַבֵּר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִים, אֵין חַיִּיבִים עֲלָיו מִשּׁוֹם פִּיגּוּל.

זֶה הַכֹּלֵל: כֹּל שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין, אֵין חַיִּיבִין עֲלָיו מִשּׁוֹם פִּיגּוּל וְנֹתֵר וְטִמְאָ, עַד שִׁיקְרָבוּ (324) מִתִּירִין. (325)

וְכֹל שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין, כִּגּוֹן אֵלוֹ הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנַתְנוּ, כִּיּוֹן שְׂקִידָשׁ אֹתָן בְּקִדּוּשׁ כֹּלֵי שֶׁרֶת, חַיִּיבִין עֲלָיו מִשּׁוֹם נֹתֵר וְטִמְאָ. וְאֵילוֹ

מִזְעֵלִין בַּהֶן מִשְׁעָה שֶׁהוֹקְדָשׁוּ קִדּוּשׁתָּ פֶה, כֹּכֵל הַקִּדְשִׁים שְׁמוֹעֲלִין בֵּהֶם מִיַּד כִּשְׁהוֹקְדָשׁוּ.

וְכֹאשֶׁר קִדְשׁוֹ (322) בְּכֹלֵי, שֶׁהִבִּיאוּם לַעֲזָרָה וְהִכְנִיסוּם לְכֹלֵי שֶׁרֶת, הוֹכְשֶׁר, נִגְמָרָה קִדּוּשְׁתּוֹ, לִיפְסֹל בְּנִגְיַעַת טָבוּל יוֹם, וּבְנִגְיַעַת מַחוּסֵר כְּפוּרִים, וּנְפִסְלִים בְּלִינָה.

וְחַיִּיבִין עֲלָיו מִשּׁוֹם נֹתֵר, וּמִשּׁוֹם טִמְאָ, מִשְׁעַת הַקִּדְשָׁתָן קִדּוּשׁתָּ הַגּוֹף, הוֹאִיל וְאֵין לֵהֶם מִתִּירִין.

לְקוּמֵץ וּלְלִבּוֹנָה, אֵין מִתִּירִים, אֵלֹא, אֲדַרְבָּה, הֵם הַמִּתִּירִים אֶת הַמִּנְחָה. לְקַטְרוֹת וּלְשִׁלוּשֵׁת הַמִּנְחוֹת אֵין מִתִּירִין מִפְּנֵי שְׂאִין לֵהֶם שִׁירִיִּים, וְהֵם עֲצָמִם מוֹקְטָרִים כֹּלֵל.

323. גִּירְסַת הַצֵּאֵן קִדְשִׁים וְהִרְשׁ"ש.

324. הַשִּׁיטָה מְקוּבָצֵת.

325. מִפְּנֵי שְׁנֹאמֵר [שֶׁם] בְּפִיגּוּל "לֹא יִרְצֶה", כְּלוּמֵר, הַקֶּרֶבֶן שֶׁהִיא אִמּוֹר לְהִרְצוֹת, לֹא יִרְצֶה מֵאַחַר שְׁנִתְפַּגֵּל. וְבֵאֵה הַתּוֹרָה לְהַשְׁוֹת הַרְצַאת פִּיגּוּל לְהִרְצַאת כֶּשֶׁר. מֵהָ הַרְצַאת כֶּשֶׁר אֵינוֹ, עַד שִׁיקְרָבוּ מִתִּירֵיו, דֵּהֵיִינוּ זְרִיקַת הַדָּם הַמִּתִּירָה אֶת הַקִּטְרֵת הָאֵימּוֹרִין, כֵּן הַרְצַאת פִּסּוּל אֵינוֹ עַד שִׁיקְרָבוּ מִתִּירֵיו. וְכֹל שֹׂאֵר הַזְּבָחִים נִלְמָדִים מִשְׁלָמִים.

וְנֹתֵר טִמְאָ נִלְמָדִים מִפִּיגּוּל בְּגִזְרָה שׁוֹהָ, כְּמִבּוּאֵר שֶׁם. וְכֵן כְּתוּב הַמִּיּוֹחָס לְרִשׁ"י וְהִרְע"ב. וְעֵיִין בְּתוֹס' רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֵר, שְׂאִין צוֹרֵךְ בְּלִימּוּד זֶה, אֵלֹא נִלְמַד מִ"אֲשֶׁר יִקְרַב" כְּמִבּוּאֵר בְּגִמְרָא. וְעֵיִין רִשׁ"ש בְּשֶׁם תּוֹס' זְבָחִים [שֶׁם].

שֶׁאֲפֶשֶׁר לְהִבִּיאֵם אֲפִילוֹ אַחֲרֵי עֶשְׂרֵה יָמִים, אֵין לֵה מִתִּירִין. וְאֵם בֵּאָה עִם הַזְּבָח, וּפִיגּוּל בְּזָבַח, סוּבֵר רַבִּי מֵאִיר שֶׁהַמִּנְחָה פִּיגּוּל הִיא, וְנִמְצָא שֶׁמִּשְׁנַתְנוּ אֵינָה כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר, אֵלֹא כְּחֻכְמִים, הַסּוֹבְרִים הוֹאִיל וַיְכוּל לְהִבִּיאָה בְּפְנֵי עֲצָמָה, אִף אִם הִבִּיאָה עִם הַזְּבָח לֹא נִתְפַּגֵּל כְּשֹׁחֵשֶׁב בְּזָבַח. וְלִכֹּל הַדְּעוֹת וְכֹכֵל הָאוּפְנִים, אֵינוֹ יְכוּל לְפַגֵּל בְּמִנְחָה עֲצָמָה, הוֹאִיל וְאֵין לֵה מִתִּירִין.

וְמֵה שְׁכַתְּבָה הַמִּשְׁנָה שֶׁהִיא נִפְסֶלֶת "בְּלִינָה" [הֵיִינוּ שֶׁהַתְּמַהְמָה וְלֹא הַקְּרִיבָה] בְּשִׁקִּיעַת הַחֲמָה, הֵיִינוּ בְּהִבִּיאָה עִם הַזְּבָח [כְּשֶׁם שֶׁהַזְּבָח פִּסּוּל אִם לֹא זָרַק אֶת דְּמוֹ עַד לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה]. אֲבָל, אִם הִבִּיאָה בְּפְנֵי עֲצָמָה, וְאִז קְרִיבָה אֲפִילוֹ בְּלִילָה, נִפְסֶלֶת בְּעִמּוּד הַשְּׁחָר. וְאֵם כֵּן, פִּירוּשׁ "לִינָה" הוּא עִמּוּד הַשְּׁחָר! כְּלוּמֵר לִינַת כֹּל הַלִּילָה. תּוֹס' יוֹם טוֹב.

322. גִּירְסַת הַשִּׁיטָה מְקוּבָצֵת.

פיגול אין בו (326) כלל. כמבואר לעיל.

ב-י גמרא:

ודנה הגמרא: **מנא הני מילי**, מנין דרשינן את מה ששנינו במשנה?

ומביאה הגמרא ברייתא, הדורשת שחייבים על אכילת נותר או על אכילה בטומאת הגוף גם בקדשים שאין להם מתירין, וכמו כן דורשת הברייתא ששעת החיוב עליהם היא משעת הכנסת הקדשים לכלי שרת.

דתנו רבנן: **יכול אין חייבין משום טומאה אלא בדבר שיש לו מתירין**, כשם שאין חייבים על אכילת פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין.

והיה מקום לומר כן, שהרי דין הוא, יש ללמוד זאת בקל וחומר מדין איסור פיגול, החמור יותר מדין טומאה, ובכל זאת אינו נוהג בדבר שאין לו מתירין. וחומרתו של פיגול יותר טומאה היא בשלשה דברים, ואלו הן:

א. החיוב על אכילת קודש בטומאה, הוא רק כאשר היו "שתי ידיעות", שנטמא וידע שנטמא, ונעלמה ממנו טומאתו, ואכל את הקודש, ואחרי שאכל נודע לו שוב מטומאתו. אבל אם לא נודע לו שנטמא עד לאחר אכילתו קודש, פטור. ואילו על פיגול חייב אפילו אם לא נודע לו לפני אכילתו שהוא פיגול, אלא נודע לו אחרי אכילתו שאכל פיגול בשוגג.

ב. האוכל קודש בטומאה בשגגה, מביא על

חטאו קרבן "עולה ויורד", שהעשיר מביא בהמה, והדל מביא שני תורים, והדל שבדלים מביא עשירית האיפה. דהיינו, שהתורה הקילה עליו בדלותו. ואילו האוכל פיגול בשוגג מביא חטאתו כבשה או שעירה, אף כשהוא דל.

ג. טומאת הגוף הותרה מכללה, שאם היה רוב הציבור טמא, הותרו הטמאים לאכול קרבן פסח. ואילו פיגול לא הותר מכללו בכל ענין.

וכך היינו למדים בקל וחומר: **ומה פיגול**, החמור, **שהוא בידיעה אחת**, וקרבנו קבוע, **ולא הותר מכללו**, בכל זאת הקילה בו התורה, **ואין חייבין משום פיגול אלא על דבר שיש לו מתירין**.

טומאה, הקלה, **שהיא מחייבת קרבן רק בשתי ידיעות**, וקרבנו עולה ויורד, והותרה מכללה, וכי אינו דין שלא יהא חייב אלא על דבר שיש לו מתירין?!

תלמוד לומר [ויקרא כב] "אמור אליהם לדורותיכם, כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו, ונכרתה הנפש ההוא מלפני". אמר הכתוב תחילה "וינזרו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדישים לי", ומכאן למדו כי בכל הקדשים הכתוב מדבר, אף אותם שאין להם מתירין.

יכול יהו חייבין עליהן אם אכלם בטומאה מיד כשהוקדשו בקדושת הפה?

תלמוד לומר "אשר יקרב".